

SZÉKELY BERTALAN MŰTEREMHÁZ FÜZETEK 20.

A Székely család
művészi
öröksége,
*a tehetség
ajándéka*

SZADA · 2022

SZÉKELY BERTALAN MŰTEREMHÁZ FÜZETEK 20.

dr. Bakó Zsuzsanna

A Székely család
művészi
öröksége,
a tehetség
ajándéka

Műteremház Galéria, Szada · 2022. május 8 – június 3.

Székely Bertalan Múteremház Füzetek 20.

A Múteremház Galériában 2022. május 8. és június 3. között megrendezett

A Székely család művészi öröksége, a tehetség ajándéka

című kiállítás kísérő kiadványaként megjelenteti

a Székely Bertalan Múteremház Galéria

A kiállítás anyagát válogatta és rendezte:

dr. Bakó Zsuzsanna és Juhászné Bankó Zsóka

Fotók: Papp Tibor, Baksai József, Sulyok Miklós, Beöthy Balázs,

továbbá Magyar Nemzeti Galéria, Kovács Gábor Művészeti Gyűjtemény

Grafikai tervezés: Kecskés Zoltán

Köszönet néhai Pápai Erzsébetnek, Beöthy Györgyné Pápai Ildikónak,
Pápai Lászlónak, Beöthy Csanádnak, Beöthy Balázsnak, Tóth-Fejel Ágnesnek
a kiállítás létrejöttéhez nyújtott önzetlen segítségükért!

Külön köszönet a Kovács Gábor Művészeti Gyűjteménynek
a *Žseni arcképe* és a *Péteri gyerekek* című Székely Bertalan festmények kölcsönzéséért!

Támogatónk:

Szada Nagyközség Önkormányzata

A Székely család művészi öröksége, a tehetség ajándéka

A művészettörténet-írás egyik legizgalmasabb területe a monográfia, amikor egy-egy művész életműve bontakozik ki a maga teljességében a kutató és az olvasó előtt, megvilágítva a korszakot is, amelyben élt és alkotott. Ennél csak az izgalmasabb és érdekesebb, ha a feltárás, kutatás során – és sok esetben csak akkor – az is kiderül, hogy több tehetség is van a családban, vagyis sokszor csak apró darabokból – miként egy mozaik – egy művészcsalád képe bontakozik ki. Az örökölt képesség, miként a művésztalálék sorsának alakulása is igen változatos képet mutat, amely függ a tehetség erejétől, de legalább annyira a külső hatásoktól is. Ezekre az összetevőkre mutat rá Dr. Czeizel Endre orvos-genetikus nagyszabású munkájában, amely a magyar festőművész géniuszok családfáját elemzi. A művészcsaládokkal csak érintőlegesen foglalkozik, különösen azokkal nem, akiknél nyilvánvaló az apai, ősapai örökség, mert ezen családoknál szinte mindenki a képzőművészi pályát választotta.¹ A szerző ezt így indokolta: „...*ilyen célzatos válogatással könnyű lenne a festői tehetség*

¹ Dr. Czeizel Endre: *Festők, gének, szégyenek – Magyar festő-géniuszok családfaelemzése*. Gallenus Kiadó 2007. A címben szereplő szégyenek főnevet, a magyar művészettörténet-társadalomra vonatkoztatja, akik szerinte nem tettek meg mindent azért, hogy a magyar festők külföldi elismerést kapjanak, mivel az általa megnevezett külföldi lexikonokban csak nagyon kevés nevet talált. Én már akkor is jeleztem, az MNG saját publikációs jegyzéke szerint több száz kiállítást rendezett és publikált is Nyugat-Európa és Ázsia számos városában és múzeumaiban is, amelyek publicitást is kaptak, s amelyeket a szerző nyilván nem ismert és 2003-ig a könyv megjelenéséig nem nézett át. Igaz egy jelentős része ezeknek 2003 után valósult meg, mivel a politikai, gazdasági és egyéb kulturális lehetőségek akkor tették ezt igazán lehetővé, amelyeket egy ilyen bírálathoz figyelembe kellett volna venni. Ráadásul attól, hogy mi ezeket bemutatjuk és publikáljuk, az nem jelent kötelezettséget a méltatásra és az írásos elismerésre a külföld számára.

öröklődését bizonyítani”.² A könyv ily módon tudományos és tárgyilagos elemzése a tehetség öröklődésének, ám sajnos éppen arról nem kapunk képet, hogy ezt az értékes kincset továbbadó ős honnan örökölte mindezt, mivel az esetek többségében nem volt – vagy legalábbis nem volt kinyomozható – művész előd. Ezért kétségtelenül még érdekesebb az, amit Czeizel Endre részletesen és terjedelmesen kifejt, hogy ez az értékes, felbecsülhetetlen adottság milyen utakat keresett és talált a kibontakozáshoz, és milyen belső illetve külső segítséget kapott ehhez.

Mielőtt rátérnék a Székely családra egy kis kitérővel megemlítenék néhány olyan művészcsaládot, ahol esetenként több generáció is örökölte a tehetséget – nem feltétlenül a festői géneket – szobrász vagy éppen iparművész lett. A könyvben is tárgyalt Ferenczy családból az apa Ferenczy Károly kimagasló festői tehetségét egyik fia Valér örökölte, amit részben saját hibájából nem tudott kibontakoztatni. Másik fia Béni kitűnő szobrász lett, de politikai okok miatt – mint a Tanácsköztársaság hívét – a későbbi időszakban mellőzték. Leánytestvérük Noémi viszont megtalálta saját útját és kitűnő gobelinművész lett.³ A könyvben nem szereplő Vastagh családnál kicsit más a helyzet mert id. Vastagh György több műfajban dolgozó tehetséges festő volt és tehetségét még három generáció örökölte. Fia Vastagh Géza nemzetközileg elismert állatfestővé vált. Az ő fia, ifj. Vastagh György viszont szobrász lett és az ő két gyermeke, Vastagh Éva és Vastagh László szintén a szobrászatot választották. Így ők már többgenerációs művészcsaládként említhetők.⁴ Számomra igazán érdekes magyar művészcsalád – igaz itt csak egy generáció van – id. Markó Károlyé volt. Ő az a festő, aki nyugalmat és békét sugárzó ideális tájképeivel európai hírnevet szerzett magának mint a klasszicista tájképfestészet eklaktáns képviselője. Életét Itáliában élte le, de a magyar kiállításokra mindig elküldte

² Czeizel idézett munka 15. o.

³ Czeizel idézett munka 177–195. oldalakon.

⁴ Barla Szabó László: A Vastagh család. Ernst múzeum 2004.

képeit, így a hazai közönség is jól ismerte művészetét. Örökségét ő is tovább adta, viszont különleges módon, mivel a házasságából született nyolc gyermeke közül négy örökölte festői képességeit, három fiú és egy leány. Számos művészcsaláddhoz hasonlóan olyan magasságokba, mint édesapjuk egyikük sem jutott, de azért három fiú neve mégiscsak ismertté vált. Ifj. Markó Károly, a legidősebb fiú tehetsége volt a legkiemelkedőbb, de mivel apja stílusában festett, nem tudott igazán nevet szerezni magának, képeiket gyakran össze is keverték. A másik két fiú már jobban járt, mivel András már a romantika stílusában dolgozott. Öccse, Ferenc vele ellentétben tárgyilagosabban festett, realiztikus elemeket is alkalmazva. Ha komoly hírnevet nem is szereztek, de a művészettörténeti irodalom számon tartja őket. Egyik leánytestvérük Katharina is örökölte apja tehetségét, de mindössze csak egy képet ismerünk tőle, ami ezt bizonyítja. Festői életmű nem született mert a nők számára akkoriban ez a pálya nem volt nyitott.⁵

Örömmre szolgált, hogy a Székely család viszont helyet kapott Czeizel Endre könyvében és nagyon sok hasznos adattal gyarapította eddigi ismereteinket, mivel ez esetben is több generáción át öröklődött a tehetség. **Székely Bertalan** számít öröklés tekintetében ősnak, mivel elődei között nem mutatható ki, hogy lett volna művész. Tehetsége azonban annyira erős volt és olyan egyéni utakon is megmutatkozott, hogy barátja és tanítványa Nagy Sándor az öröklést feltételezi: „*ecsetét ki tudja, minő átöröklés révén, a hajlamnak nevezett erő vezette*”. Czeizel megjegyzése: „*Ezt a hajlamot manapság tehetségnek nevezük*”. Székely Bertalan szempontjából Czeizel Endre könyve kimondottan fontos és hasznos, mivel – ahogy ő nevezi – a 2 x 4 faktoros talentum modell, amellyel minden művész életútját vizsgálja, az ő esetében jól konkretizálható sorsának alakulásában.⁶ A tehetség továbbadása világosan látható a felvázolt

⁵ Bodnár Éva: id. Markó Károly. Bp. 1980 és Hessky Orsolya: id. Markó Károly. Bp. 2009.

⁶ Czeizel könyvében a 2 x 4 faktor első négy tagja a személy által hordozott személyiségelemekből áll: mint általános értelmi képesség, speciális szellemi képesség, a kreativitás és a motiváció. A második négy tagot pedig külső elemek alkotják: mint a család, az iskolák, a kortársak és a társadalom. Mind ezt a családfa felállításával és elemzésével bizonyítja a 45–62. oldalakon.

családfában, mivel a Székely utáni **első generációban** már megjelenik egyik fiánál **Székely Árpádnál**, aki szintén festőművész volt és foglalkozásszerűen is művelte ezt. A **második generációban** az ő leánya **Székely Erzsébet** örökölte a tehetséget. Ő a családi helyzete alakulása miatt inkább a családjának szerepét döntötte. Szült négy gyermeket, de mivel rajztanár lett, a művészettől sem került távol. A **harmadik generációban** képzőművészeti tehetség nem mutatkozott, de másfajta művészi hajlam igen. Székely Erzsébet egyik fia, **Pápai László** professzionális zenész lett és tehetségét gyermekei is örökölték. A **negyedik generációban** már ismét megjelent a képzőművészeti tehetség, mivel Erzsébet Pápai Ildikó nevű leányának hét gyermeke közül a legidősebb, **Beöthy Balázs** örökölte a tehetséget, ám a hagyományoktól eltávolodva, korának azonban megfelelően, modern képzőművészként tevékenykedik napjainkban is. Ritka jelenségként a képzőművész hajlam az **ötödik generációban** is jelentkezett. Pápai Ildikó Márta nevű leányának gyermeke **Tóth-Fejér Ágnes** jelenleg a Magyar Képzőművészeti Egyetem negyedéves hallgatója. Rajz- illetve festői tudása markánsan jelzi a professzionális művésszé válás lehetőségét. A család tehát több generációban is őrzi a tehetséget, ami ugyancsak annak bizonyítéka, hogy az ő, Székely Bertalan képessége rendelkezett olyan erővel, hogy több mint egy évszázad múlva is jelentkezzen.

Székely Bertalan (1835–1910) életútja ezt az őserőt fényesen bizonyítja. Különös gyermekkorra volt, amelyben igen korán jelentkezett a vele született képzőművészeti adottsága. A genetikai kutató szerint ez olyan speciális szellemi képességet jelez amely a festőgénusz kibontakozását teszi lehetővé.⁷ Székelynél ez már 5 éves korában megmutatkozott mert betegeskedő gyermek lévén sokszor a szobába kényszerült ahol rajzolással kötötte le figyelmét. Szülei, látván tehetségét az elemi iskola mellett délutáni rajziskolába is beíratták ahol egy akadémiai végzettségű tanár, Simó Ferenc foglalkozott vele. 13 évesen 1848-ban már a Kolozsvár mellett felvonuló katonákat rajzolgatta. Édesapja látva kitűnő iskolai eredményeit, kimagasló értelmi képességeit – mivel biztos megélhetést szeretett volna neki nyújtani – 15 évesen műszaki iskolába a Bécsi Polytechnikumba íratta be. Ő ugyan mélyen tisztelte apját, de – annak akarata ellenére – egy év múlva átiratkozott a Bécsi Képzőművészeti Akadémiára. Mindezek a tények világosan bizonyítják a tehetség jelentkezésének erejét, amely az ő esetében egész életén át hihetetlen kitarással és tisztánlátással párosult. Ez utóbbit jelzi az is, hogy 1852-től már a bécsi művészeti akadémián tanult, ahol neves mesterei mellett az Albertina grafikáinak, illetve a múzeumok festményeinek tanulmányozásával is képezte önmagát. Kitarásra a későbbiekben is szüksége volt, mivel tanulmányait súlyos betegségei miatt többször is félbe kellett hagynia. 1855-ig egyszer, míg 1855–58 között még kétszer kapta el a tífuszt, így már az is csodával határos, hogy túlélte. A festészet iránti elkötelezettségét azonban ez nem befolyásolta, mert – bár az akadémiát anyagi okok miatt nem tudta folytatni – hazatérve Nagyszébenben cégérváz- és arcképfestészetből élt. Ebben két jelentős pártfogó, egy Berres és egy Schulpe nevű ulánus őrnagyok megrendelésekkel segítettek.⁸ Utóbbi ajánlására került el az Aichelburg grófok marschendorfi birtokára, ahol megismerte az intéző leányát, Kudrna Jeanettet, akit 1860-ban el is vett feleségül, és aki négy gyermekének édesanyja lett. Mindezek az

7 Részletesebben Bakó Zsuzsanna: Székely Bertalan. Kossuth Kiadó, MNG 2006, 8–10. o.

8 Czeizel i. m. 57. o., Kreativitás fejezet.

események nem befolyásolták abban, hogy intenzíven foglalkozzon ambícióival. Folyamatosan festett, képeket is restaurált és továbbképzésén is gondolkodott. Így 1859 őszén már Münchenbe utazott és beiratkozott az Akadémiára. Itt készült el **Önarcképe**, amely tökéletesen mutatja elszántságát, határozottságát, a jövőbe és saját tehetségébe vetett hitét, amely mögött hihetetlen mentális erő állt, lehetővé téve az első komoly lépések megtételét. A portré műfajának romantikus-akadémikus változata egész életében végigkísérte. Megrendelői között akadt számos híres, ismert ember is, többek között báró Eötvös József kultuszminiszter vagy Szalay László.

Önarckép, 1860
olaj, vászon, 60,5 × 47,5 cm
Magyar Nemzeti Galéria,
ltsz.: 7588

Péteri gyerekek, 1881 · olaj, vászon, 124 × 168 cm; Kovács Gábor Művészeti Gyűjtemény

Szívesen festett családi és olykor csoportarcképeket, mint pl. a **Péteri gyerekeket**, akik egyik barátja, Pfeffér Ignác unokái voltak. Saját családtagjait is gyakran örökítette meg, mint ezt **Felesége** bensőséges hangvételű portréja és leánya **Jenny** elegáns arcképe is jelzi. Tehetségének és kreativitásának újabb bizonyítékeként a történelmi festészet megújítását tervezte. Ennek érdekében pártfogókat keresett és talált báró Eötvös József személyében – akinek még levelet is írt. Eötvös, ha anyagilag nem is, de más módon segítette egy nemzeti Pantheon megteremtésében, amely történelmi festészetünk megújítását jelentette.⁹ Amikor 1861-ben a levelet megírta már egy történelmi képe, a **II. Lajos holttestének feltalálása** készen volt, majd még ebben az évben készült el második

⁹ Történelmi képeiről, terveiről részletesen lásd Bakó Zsuzsanna: Adatok a Székely Bertalan életmű kutatásához. In: Székely Bertalan kiállításának katalógusa 1999, 14–21. o. A történelmi táblaképfestészet és a freskófestészet tárgyalása is itt található.

Felesége arcképe, 1870
olaj, vászon, 116 × 88 cm; magántulajdon

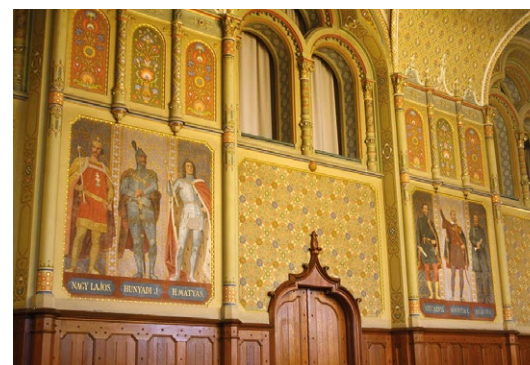

Egri nők, 1867
olaj, vászon, 227 × 176,5 cm
Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.: 2795

Székely Zseni arcképe
(Jenny portréja; Zseni arcképe), 1880 körül
olaj, vászon, 183 × 97 cm
Kovács Gábor Művészeti Gyűjtemény

ként a *Dobozi Mihály és hitvese* is. Tervei között megemlíti az *Egri nőket* és a *Zrínyi kirohanását* is, amelyek később valósultak meg. Az igazán elgondolkoztató és bámolatba ejtő, hogy az összes történelmi képének vázlata már 1857–60 között szerepel ifjúkori naplójában, vagyis még Münchenbe való megérkezése előtt ezek már szinte véglegesen meg-

Székely Bertalan falképei a kecskeméti Városháza üléstermében

valósult formájukban készen voltak.¹⁰ A fent említetteket még három követte: a *Mohácsi vész*, az *V. László* valamint a *Thököly búcsúja apjától*. Az összesen hét történelmi képének java része a hatvanas években, de kettő a 70-es, illetve az utolsó a 80-as években készült el. A történelmi tematika – a mitológiai témával együtt – többek között a 80-as és 90-es években kibontakozó falképfestészetében tűnik fel ismét, mint pl. a Mátyás templom, a Pécsi Székesegyház, vagy a *kecskeméti Városháza* falképein. Székely munkásságában az 1860-as évek elején már jelentkezett az életkép műfaja is, amely szintén az érzelmet kifejező romantika stílusában bontakozott ki. Életképfestészetének első darabjai a *Nő élete sorozathoz* kapcsolhatóak, amelyet ifjú felesége számára készített, az első variációban a szerelemre, a másodikban már a házasság és a gyermek tematikájára koncentrálna.¹¹ Ez a téma az 1860-as évek folyamán a történelmi képek miatt háttérbe szorult, az évtized végén viszont újra visszatért az életképekhez és sorra születtek változatos érzelmet megjelenítő képei a szerelem, valamint az anya-gyer-

¹⁰ A témát részletesebben lásd Bicskei Éva: „Álomszerű merengésben...” – Székely Bertalan Női élet sorozata. Székely Bertalan műteremház füzetek 2., Szada 2004; valamint Bakó Zsuzsanna: Érzelmek hullámhosszán – Székely Bertalan romantikus életképei. Székely Bertalan műteremház füzetek 18., Szada 2020.

¹¹ A témát részletesebben lásd Békefi Eszter: Székely Bertalan Szadája. Székely Bertalan műteremház füzetek 16., Szada 2018.

mek kapcsolat boldogabb és árnyaltabb oldalairól, többek között a *Vihar előtt*, a *Boldog anya*, az *Anyai őrszem*, az *Apáca*, az *Árva* vagy – talán érzelmileg a legkifejezőbb – a *Csónakázó Szerelmesek* című képei.

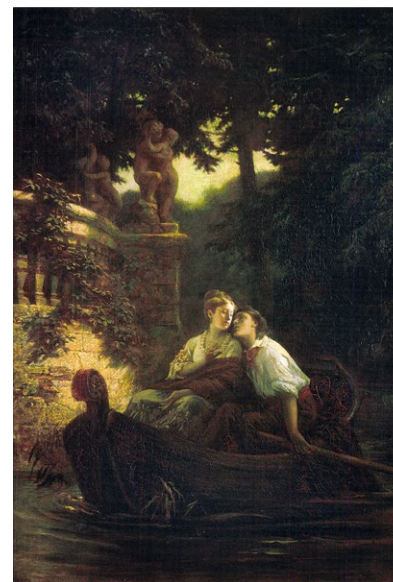
Székely életművét a szakma úgy tartja számon, mint amelyben gyakran bukkannak fel az új utak megjelenésére mutató jelek. Czeizel doktor könyvéből megtudhatjuk, hogy ez kivételes kreatív képességének és motivációjának köszönhető, mint erre már korábban utaltunk. Az egyik ilyen műfaj a tájkép, amely a 60-as évek elején korai rajzaiban és akvarelljeiben a modern fényfestés szellemiségét mutatják. Pár évvel később azonban ezek már a romantika stílusában készülnek. Misztikus hangulatú holdas tájképei, majd a 70-es évek végétől két évtizeden át már a plein-air szemléletű, fénnel és színekkel telített tájképei szinte kivétel nélkül Szadán készültek.¹² A többnyire bensőséges közelképek vagy a tág horizontú távlati képek a látvány gyors rögzítésének szándékát jelzik. A fényproblémák vizsgálatának jegyében lazán kapcsolódnak az impresszionizmus jelzővel illetett – ekkor már nemzetközileg is ismert – stílushoz, mint pl. a *Parasztudvar piros-szoknyás leánykával*.

Az újítás jelei, kísérletező jelleggel festészetének más műfajaiban is feltűntek, így mitológiai-aktábrázolásaiban – többek között a *Léda és a hattyú* tanulmányokban – amelyekben a testek ellentétes irányú mozgásában rejlő megszámlálhatatlan lehetőségre hívta fel a figyelmet.¹³ Ugyancsak a mozgásábrázolás hihetetlen variációit mutatja meg – több száz – többnyire temperával készült, önálló lapokon megjelenített mennyezetvázlatában, amelyek nem konkrét épületekhez készültek, hanem kifejezetten kísérletező kedvének és az alkotás iránti szenvedélyének figyelemreméltó bizonyítékként.¹⁴ Felfedező hajlamának különleges megnyilvánulása egy új plasztikai-szobrászati anyag,

¹² Lásd Bakó Zsuzsanna tanulmánya i. m. Székely katalógus Bp. 1999, 42–46. o.

¹³ Lásd Szőke Annamária: Székely Bertalan mennyezettervei és mennyezet-elmélete. Székely Bertalan Műteremház füzetek 4., Szada 2007.

¹⁴ Részletesen lásd Kincses Károly: Megmozdul a kép... – Székely Bertalan mozgástanulmányai. Székely Bertalan műteremház füzetek 11. Szada 2013; valamint Szőke Annamária: Székely Bertalan mozgástanulmányai. Bp. 1992.

Csónakázó szerelmesek
1873 · olaj, vászon, 115 × 80 cm
A Magyar Kereskedelmi és Hitelbank tulajdona,
ltsz.: L.U.58.16.

Parasztudvar piros szoknyás leánykával
1890-as évek · olaj, karton, 31 × 52 cm
Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.: 61.55T

a pirogranit felfedezése volt Zsolnay Vilmosmal, a pécsi Majolikagyár vezetőjével közösen, akinek portróját ily módon meg is örököltette.

Székely Bertalan közel 40 éven át volt tanára az Országos Magyar Királyi Mintarajztanoda és Rajztanárképezde nevű intézménynek. Munkájának gyakorlati és elméleti tapasztalatait több száz oldalon írta le – amelyek ma a Magyar Tudományos Akadémia levéltárában találhatóak – ezért kortársai tudós festőnek nevezték. A tanításában mindig a tökéletességre törekedett, amelyet tanítványainak is át akart adni. Ezzel magyarázhatóak például a ló mozgását megörökítő tudományos szintű tanulmányai, amelyeket szemléltetett is ún. zootróp szalagokon. Ezeket a mozgásfázisokat egymás mellé rajzolva jelenítette meg és egy korong segítségével megforgatva a vágató ló illúzióját keltette, és ezzel a filmművészet megszületéséhez tette meg az első lépéseket.¹⁵

¹⁵ Révész Emese: Egy elfeledett életmű: Székely Árpád. Székely Bertalan műteremház füzetek 1., Szada 2003, 6. és 30. o.

Székely Árpád (1861–1914) a család művészi tehetségeinek sorában az első generáció tagja. Székely Bertalan négy gyermeke közül az elsőszülött, aki különleges helyzetben volt, mert voltaképpen beleszületett a művészi hivatásba. Sorsát és pályafutását jelentősen befolyásolta híres és zseniálisan különleges képességű édesapja, akinek hatásától nem tudott teljesen szabadulni. Pályaválasztását jelentősen befolyásolta a genetikus által „specifikus szellemi képességnek nevezett” képzőművészeti tehetőség erőteljes jelentkezése, amely nála – miként édesapjánál is – már gyerekkorban az intenzív rajzolásban mutatkozott meg. Édesapja látván művészi képességét, gyakorlati és elméleti nevelését egyaránt kézben tartotta olyannyira, hogy miután a tizenegyedik életévét betöltötte, a Mintarajztanoda és Rajztanárképezde nevű, első művészeti felsőiskola növendéke lett. Itt 1872–73-ban két éven át az édesapja által vezetett bevezető művészeti kurzusokon vett részt.¹⁶ Ebben volt a legnagyobb különbség édesapja és az ő sorsának alakulásában, mivel neki nem kellett megharcolnia azért, hogy művésszé váljon. Művészeti képzése eddig és ezután is intenzív volt, hiszen középiskolai tanulmányait a híres pest-belvárosi Főreáliskolában végezte. Itt rajztanára, kora egyik népszerű életkép festője, Szemlér Mihály volt. Ő mesélhetett sokat a vidéki élet szépségeiről és feltehetően ő hívta fel Székely Bertalan figyelmét is a Gödöllő melletti szép fekvésű kis falura Szadára, ahol a 70-es évektől kezdve sokat tartózkodtak mindketten.¹⁷

Gimnáziumi érettségi után szinte természetszerűen a Mintarajztanoda rendes hallgatója lett 1879-ben. Rajztanári oklevelét 1885-ben szerezte meg, de további három évig még vendéghallgató maradt itt, miközben már tanított is. Édesapjával együtt Greguss János festő-tanárt helyettesítették 1887-88-ban. Mindemellett 1883-tól rendszeresen foglalkozott rézmetszéssel, amelyet először még a 60-as években Szemlér Mihálytól, gimnáziumi rajztanárától látott. Ismereteit azonban a 80-as években Doby Jenő és Rauscher Lajos segítségével jelentősen elmélyítette. 1889-től két évet a müncheni

¹⁶ Supka Magdolna: Szemlér Mihály. In: Művészettörténeti tanulmányok. A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1954–1955, Bp. 1957, 219., 252. o.

¹⁷ Révész Emese i. m. 2007, 6–7. o.

cheni akadémián töltött, ahol a tájfestés mellett rézkarccal kapcsolatos tanulmányokat is folytatott.¹⁸ Münchenből hazatérve 1893–97 között édesapja mellett a Mintarajztanoda gyakorló festészeti osztályán tovább folytatta tanulmányait. Számára nyitott volt az út a legmagasabb tudás megszerzéséhez, a családi kapcsolat révén valójában belevált a művészvilágba, annak légkörébe és elmondható, hogy fel is nőtt a feladathoz.

A 90-es években már gyakorlatilag is bekapcsolódott a hazai művészeti közéletbe. Ezt az időszakot az útkeresés jellemzi, mivel ekkor még nem tudta igazán, hogy melyik szakágat válassza véglegesként. A választás nem volt könnyű, mivel már tanulmányainak elkezdésekor tisztában volt édesapja zsenialitásával, elismertségével, ezért több kevésbé népszerű művészeti ág iránt is érdeklődött. Így festett templomi üvegablakokat, készített könyvillusztrációkat, könyvdíszeket, iparművészeti terveket, épületrajzokat, de dolgozott az ékszerművészet és a könyvtervezés területén is. Édesapja festészeti munkássága nem hagyta érintetlenül saját ambícióit, így a fent említett próbálkozások mellett a 90-es évek első felében tájképeket is festett. A családtagok közléséből tudható, édesapja biztatta gyermekeit, hogy utazzanak a világban, szerezzenek tapasztalatot, tanuljanak nyelveket. Így Árpád, öccsével Ákossal és később Jenny húgukkal is többször jártak külföldön, Németországban és Itáliában. A 90-es évek elején készülhetett az a nagyméretű olajképe, ami a család információja szerint Tirolban készült, s eszerint mi is *Tiroli tájként* említjük. A gondosan kiválasztott tájmotívum közepét és jobb oldalát egy magas sziklaszirt határolja, amelynek tetején egy napsütötte zöld rét foltja világít, rajta egy piros ruhás pásztorlánykával. Tőle balra egy híd vezet át az alatta lévő lépcsős vízesést alkotó patakon, amely az előtérbe vezetve csöndesen csörgedez. A rét mögött a kép középterében hátul magas ciprusok zárják le a horizontot. A vadregényes tájat a patak kéken csillogó habjai, a napsütötte rét és az égbolt világos, kékesszürke sávja, a sötét-világos színek kontrasztja misztikummal

¹⁸ Lásd Révész Emese i. m. 19. és 20. jegyzetében felsorolja a kiállításokat amelyeken szerepelt. Megjegyzés: Sajnos ezek a katalógusok a képeket bővebb adatok nélkül közlik, csupán a művész nevével, sokszor fantázianévvel, technika, méret és jelzés nélkül.

Tiroli táj, 1895 körül · olaj, vászon, 180 × 138 cm; *magántulajdon*

színezett romantikus hangulatot sugároz és a szorongás érzetét kelti a nézőben. A kép a festő romantikus vénáját mutatja meg és egyben jelzi, hogy alkotója vérbeli, nagy tehetségű művész. Ezek után azt gondolhatnánk, hogy ehhez hasonlóan még sok ilyen hangulatú képet festett, de információink ezt nem támasztják alá. Elképzelhető, hogy hatással volt rá Arnold Böcklin festészete, akinek képeit Münchenben láthatta és esetleg az itáliai táj látványa válthatta ki belőle a svájci művész képeinek emlékét, aki dolgozott, sőt élt is Firenzében az angol temető közelében. Legismertebb képi megjelenítése a *Holtak szigete*, amit több példányban és variációban is megfestett. Képein a romantika, a misztikum és esetenként a realizmus is megjelenik a szorongás, a félelem és az elvagyódás érzéseit keltve a nézőben. Székely Árpádra képeinek ezen érzelmi

kisugárzása hathatott jelezve, hogy a romantika még a század végén is jelen volt, különösen tájképfestészetben és persze az is fontos szempont volt, hogy művésziünk egy vérbeli romantikus festő gyermeke volt. Sajnos olajfestésű tájképeiről alig tudunk valamit, mivel ezekből a 90-es évek végéig elég keveset festett. Ezt követően egyre inkább a grafika felé fordult. Van adatunk arról, hogy első kiállítási bemutatkozásán a Múcsarnokban, 1894-ben egy olajfestésű tájképpel szerepelt. Későbbiekben talán még egy-két romantikus hangulatú tájképet festhetett, amelyek hollétét viszont nem ismerjük.¹⁹ Az édesapjától örökölt és benne is erőteljesen meglévő kreativitásképesége új felfedezésekre készítette. 1897-ben felvételt nyert a Lotz Károly által vezetett II. sz. Festészeti Mesteriskolába, amely elsősorban monumentális épületdekorációt tanított és növendékei bekapcsolódtak a mester számos falképmegbízásának kivitelezésébe. Ezek közé tartozott a pannonhalmi ezredéves emlékmű 1898-ban elkészített díszítése.²⁰ Ezekkel párhuzamosan 1897-ben az új Országház főrendi háza üléstermének falképeire pályázott és készített két olajvázlatot az *Aranybulla átadása* és *Vitam et Sanguinem / Moriamur* címekekkel. E két témára összesen öten pályáztak, és a zsűri Jantyik Mátyás tervét fogadta el kivitelezésre, de a vázlatokat kiállították a Múcsarnokban. A művekről Lovas Imre részletesen írt a Múcsarnok kiadványában és a *Századok* című folyóiratban.²¹ Ez utóbbiban különösen dicsérte az *Aranybulla* kompozíciók közül Székely Árpád munkáját, amely II. András magyar király által 1222-ben kiadott Aranybulla, azaz törvénykönyv átadását ábrázolja. A cikkíró eredeti felfogásúnak tartja a művet mivel a kép igazi középpontjában nem a király, hanem egyedülálló módon a nemesség képviselői állnak, akik átveszik az uralkodóval szemben az ő jogait megerősítő oklevelet az oldalt álló királytól. A beállítással a művész ezt a situációt érzékelteti – ami a királyság történetében egyedülálló intézkedés volt – és ügyesen

¹⁹ Sinkó Katalin: Ezredévi ünnepeink és a történeti ikonográfia. In: Művészettörténeti Értesítő 2000/1–2., 1–19., 13. o.

²⁰ Lovas Imre: Az Aranybulla mint freskó. *Századok* 1898, 677–694. o.

²¹ Maksay László Székely Bertalan válogatott művészeti írásai. Bp. 1962, 37.

Aranybulla · Freskóvázlat az Országházhoz, 1897 · olaj, vászon, 31 × 90 cm; *magántulajdon*

oldja meg a figurák alá és mellérendelésének viszonyát úgy, hogy a király alakja bár hangsúlyos, de nem egyenrangú a tömeget képviselő nemességgel.

A 90-es évek kísérletező munkái sem az iparművészet, sem az épületdekoráció területén nem hoztak sikert Székely számára, talán mert személyiségétől távol állt a monumentalitás. A századfordulóra egyre jobban visszahúzódik a látványos megbízatások elől és az intimebb grafikai műfajok felé fordul. Már a 90-es évek végétől kezdve több akvarellje született Erdélyben, ahol sokszor megfordult barátaival Kriesch Aladárral és Juhász Árpáddal többek között Segesvár, Torockó vidékén és máshol is. Valószínűleg ebből az időből származik két akvarellje, amelyek gróf Bánffy György birtokán készültek. Az egyik – a **Bonchida** című – szokatlan módon a grafikai lapon belül egy kartust ábrázol, amelyen a birtok különböző épületei láthatóak, alul feliratokkal mint: filagória, fürdőház, góthablakfülke stb. A montázsszerű ábrázolásnak van egy párja is, amelyen szintén Bánffy György, ezúttal **Zentelke** nevű birtokának épületei láthatóak – a felirat szerint – hasonló elrendezéssel, montázsszerűen komponálva. E két különlegességhez párosul egy harmadik is ami szintén erdélyi útjukhoz kapcsolódhat egy 1897-ben – talán az akvarellel egyidőben – készült ceruza-tusrajza, és felirata szerint **Schwarzenberg vértjét** ábrázolja. A vértet egykor viselő személy Karl Philipp Borromäus zu Schwarzenberg herceg, aki Erdély katonai és polgári kormányzója volt 1851–58 között. Személye érdekesen kapcsolódik Székely

Bonchida, 1890 körül
akvarell, papír; 250 × 350 mm
magántulajdon

Zentelke, 1890 körül
akvarell, papír
280 × 330 mm
magántulajdon

Schwarzenberg herceg vértje, 1897
akvarell, tus, vegyes technika
480 × 320 mm
magántulajdon

Bertalanhoz is, akinek egyik képét pártfogója – Schulpe Ágost nevű őrnagy – juttatta el a herceghez.²² A herceg vértjéről készült mű Székely Árpád apja iránti tiszteletének egyik látványos bizonyítéka, mivel tudott apja és a herceg kapcsolatáról.

Akvarelljeinek sora a 90-es évek végétől már egyre inkább Szada szép fekvésű tája-

²² Révész Emese i. m. 8. és 26. jegyzet

in készül, amelyre még gimnáziumi tanára a festő Szemlér Mihály hívta fel apja figyelmét. Székely Árpád diákévei alatt kötött barátságot Kriesch Aladárral, akivel együtt dolgozott tanáregédként a Műegyetem rajz és ornamentika tanszékén. Ebből családi barátság is lett. Szada szinte tálcán kínálta Székely Árpád számára a tájfestés témát, mert ez a vidék legalább annyira elvarázsolta őt is mint édesapját. Székely Árpád azonban sokkal erősebben kötődött a grafika műfajához mivel felmérte, hogy saját

zárkózottabb egyéniségéhez ez illik a legjobban, vagyis nem az olajkép az a technika, amiben igazán kibontakozhat. Szadán már egyre több akvarellt fest a századforduló előtti években, úgy mint a *Kislány kosárral* vagy a *Romos viskó kapuval* című munkákat. Ezek még emlékeztetnek édesapja szadai képeire, azonban néhány akvarell hangulata már eltér az előbbiektől. A *Viharos táj*, amely különös fényeivel is jól érzékelteti a közelgő vihar és a szél erejét, amelyek erőtejesen tépázzák a – kék és lila – színekben pompázó fák törzsét. Az itt jelentkező egyéni szemléletet üdvözölhetjük a *Két fa madáretetőkkel* című akvarellen is, amely bensőséges hangvételi közelkép. Szada elhagyatott, kis patak mentén

Kislány kosárral, 1890 körül
akvarell, papír, 300 × 440 mm; *magántulajdon*

Romos viskó kapuval, 1890 körül
akvarell, papír, 350 × 490 mm; *magántulajdon*

Viharos táj, 1900 körül
akvarell, papír, 370 × 620 mm; *magántulajdon*

Két fa madáretetőkkel, 1903
akvarell, papír, 430 × 310 mm
magántulajdon

Szadai mélyárok, 1909
grafit, papír, 520 × 820 mm; *magántulajdon*

rajztechnikával. A lebilincselő mű jelzése szerint 1909-ben készült. A 90-es évek közepétől művészi kíváncsiságát már egyre jobban foglalkoztatta a rézkarc műfaja, amelyet még főiskolás éveiben Doby Jenő és Rauscher Lajos révén sajátított el. Ebbéli tehetségének elismerését jelezte, hogy az 1895-ben megjelenő A Magyar Nemzet Története című kötetsorozat szerkesztőbizottsága illusztrációk rajzolására kérte föl és 22 rajzát közölték is. Ezek történelmi helyszíneket megörökítő tájrajzok voltak a visegrádi, kenyérmezei vagy a segesvári csataterекről. Székely művei azonban nem a múltból, hanem a nagy távlatú természeti látvány szépségéből fakadtak, a tragikus eseményeket csak

fekvő – a helyiek által *Mélyárok*-nak nevezett – része tűnik fel Székely egyik rajzán, amelyet különleges kék papírra készített, csodálatosan finom és részletes

a képekhez kapcsolódó leírásokból tudjuk. Ez volt a rézkarc területén első komolyabb sikere, amely számára olyan hatékonynak bizonyult, hogy 1901-től egészen haláláig ez a műfaj kötötte le figyelmét és energiáját. A rézkarc igen bonyolult grafikai műfaj, amely aprólékos figyelmet, precíz technikai hozzáértést és meglehetősen sok türelmet, időt is igényelt. Ez a technika valószínűleg azért ragadta meg fantáziáját, mert a tájkép természetét festményszerűen adta vissza. A rézkarc szépségeiről így ír Lyka Károly művészettörténész, Grafika című munkájában: „Mily bársonyos a vonala, mily omlósnak érzi a szem, mily mély-erejű az árnyéka, mily sugárzó a fénye! [...] Gazdagabb, dúsabb zamatú műfajt eddig nem ismerünk a grafikában a remek karnál.”²³ A tájképfestő művész számára azért is ígéretes a rézkarc műfaja mert az olajfestés által meghonosított stílusirányzatokat is tökéletesen vissza lehetett adni. Székely Árpád – miként édesapja is – kezdetben kedvelte a romantika stílusát. A 60-as években festett holdas tájképeivel ő is hasonló, talán még misztikusabb hangulatú képeket hozott létre, miként azt a *Tiroli táj* című olajképe jól reprezentálta,

²³ Idézi Révész Emese i. m. 20.

Sziklahasadék, 1890 körül
rézkarc, papír; 170 × 260 mm; magántulajdon

Sziklás táj patakkal, 1913
rézkarc, papír; 300 × 280 mm; magántulajdon

Csordás, 1904
rézkarc, papír; 240 × 350 mm; magántulajdon

Szadai táj, 1900 körül
rézkarc, papír; 280 × 335 mm; magántulajdon

de a rézkarcban is megjelennek a romantikát idéző vadregényes hangulatú természeti motívumok, mint a *Sziklahasadék* és a *Sziklás táj patakkal*. Ugyanakkor a műfaj alkalmas a romantikus és realiztikus elemek együttes megjelenítésére, amelyeket életképi motívumok képviselnek, mint a *Csordás* című 1904-es rézkarcán. Hasonlóképpen keverednek a természetelvű és romantikus elemek *Szadai táj* című rézkarcán is, amely egy borongós, vihar előtti tájat örökít meg, hatásosan érzékeltetve a légköri viszonyokat a sötétebb és világosabb tónusok váltakozásával.

Az 1900-as évek első felében készült rézkarcaival komoly sikereket aratott a Magyar Grafikusok Egyesületének alapító tagjaként, 1903-tól rendszeresen részt vett annak tárlatain. *Tővisi fűzfatanulmány* című rézkarcán a műfaj fontossága szemléletesen mutatkozik meg mert a fa alatt a rézkarc technikáit sorolja fel.

Tájképei mellett olykor-olykor más műfaj is feltűnik művei között bizonyítva ezzel sokoldalú tehetségét, amit a **Portréfejek** című munkája is jelez. 1906-ban a Nemzeti Szalon vízfestmény-, rajz- és metszetiállításán egyik rézkarca elnyerte a tárlat második 250 koronás díját. Ugyanebben az évben szerepelt a Milánói világkiállításon, ahol a zsűri díszoklevéllel jutalmazta. Székely Árpád tevékenysége egybe esett a magyar művészi sokszorosított grafika megújulásával. A hagyományos sokszorosított grafikai technikák, úgymint a fametszet, litográfia és rézmetszet kezdett háttérbe szorulni a fotóalapú reprodukciók széleskörű elterjedése miatt. Ezért ő és a témával foglalkozó művészek egyöntetűen támogatták a rézkarc technikáján belül is az ún. „eredeti rézkarcot”, amely művészi grafika és amelyen kifejezetten jól érvényesülnek a finom vonalrajz lehetőségei, az árnyalt tónusértékek, amelyek csak az ilyen technikai finomságok révén kelnek életre. Az ilyen lemezre készült eredeti rézkarc igazi műalkotás és meg kell különböztetni a csupán tömeges sokszorosításra készült kliséstől. A lényeg, hogy így a rézkarc képes a szépséget közvetíteni, amely Székely Árpád hitvallása volt: „*Mi is a művészet: Az ember által létrehozott szép dolog, mely gyönyörűséget szerez úgy a szerzőjének mint embertársainak.*”²⁴

Tövési fűzfatanulmány, 1905
rézkarc, papír, 320 × 260 mm
magántulajdon

Portréfejek, 1889
grafit, tus, papír, 180 × 250 mm
magántulajdon

²⁴ Révész Emese i. m. 17. o. 57. jegyzet

Szada Székely Árpád rézkarcaiban központi helyet foglal el. 1905 után egyre több olyan mű készül, amely szadai részleteket örökít meg. A vidék csendje ösztönzőleg hatott rá. A környéken tett sétái nyomán számos vázlatrajzot készített a maga kedvtelésére – mint pl. a **Szadai táj patakka**l –, kihasználva a természetben látott közvetlen élményeinek hatását. Az itt és ekkor készült művein ő is stílust vált, a romantika helyett a korszak plein-air és impresszionista művészeti törekvéseinek adott hangot. A fény és a levegő jelenlétét a rézkarcon a kontraszthatások megjelenítésével, színek nélkül is érzékletesen lehetett érvényesíteni. Szadai karcain már az új természetszemléletnek megfelelően intim közelségbe hozza a vidéki élet hangulatát. Rézkarcaival egyre nagyobb sikereket ért el itthon a Múcsarnok és a Nemzeti Szalon éves kiállításain. 1908-tól pedig már a Londoni, a Velencei a Római magyar kiállításokon is. 1913-ban és 1914-ben pedig eljutottak művei a kortárs magyar, cseh és osztrák kiállításokra is, sőt New Yorkba is.

Szadai táj patakkal, 1902
rézkarc, papír, 270 × 370 mm; magántulajdon

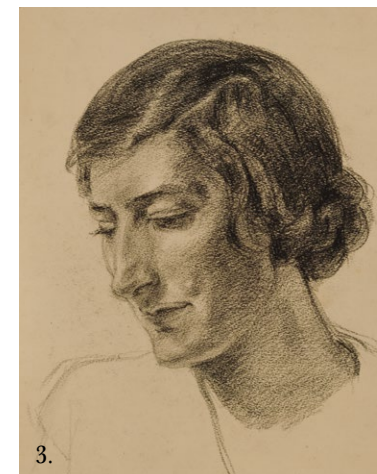
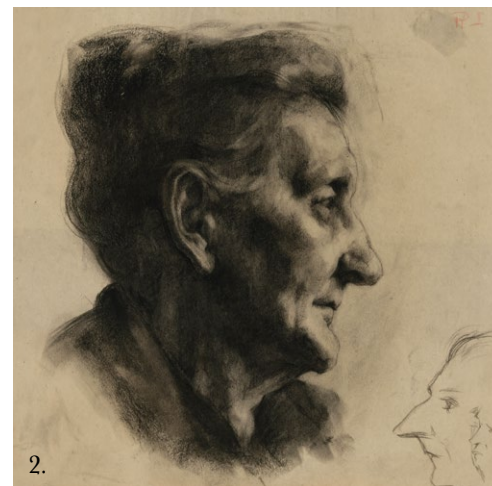
1914. május 10-én halt meg. A szakma megrendülten búcsúztatta. Jó barátja Schauschek Árpád a Művészet című lapban emlékezett meg róla: „*Szerette a kis pest megyei falut, Szadát, annak házai, udvarai, fészerei, utcái készen adták neki azt, amit karcolóttűje számára keresett: magyar levegőt, eredeti formákat, [...] szíve minden szeretetét pazarolta ezekre az egyszerű szép lapokra, amelyek fönntartják nevét.*”²⁵

²⁵ N. N.: Székely Árpád. Művészet 1914, 257. o.

Székely Erzsébet (1900–1997) Székely Árpád leánya a harmadik generáció tagjaként, szintén örökölte a művészi tehetséget. Nevét azonban nem jegyezték lexikonok vagy könyvek, mint neves elődeinél. Emlékét és műveit csupán a családi emlékezet őrizte meg. Ők viszont szerették volna, hogy a művészi tehetségek sorába ő is bekerüljön. Ez azért is fontos mert életpályája bizonyítéka annak, hogy több elem erőteljes érvényesülése kell ahhoz, hogy valakiből művész legyen, és azt hivatásszerűen művelje is. Székely Erzsébet az elemi iskolák után beiratkozott a Sophianum katolikus leányiskolába amelyet nagyon szeretett és ahol – a családi emlékezet szerint – jó tanuló volt.²⁶ Ekkor már nyilvánvalóan ő is érezte tehetségét, és ennek tudatában az 1921-től már megváltozott nevű Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolába jelentkezett. Jelenleg meglévő művei ebben az időszakban, vagyis főiskolás éveiben keletkeztek. Többségük tanulmányrajz, néhány akt, de elsősorban portré, amely műfajban kifejezetten tehetségesnek mutatkozott. Már ezeken érezhető rajztudásának biztonsága, kitűnő karakterlátása, úgy a markánsabb, mint a líraibb felfogású arcképeken is.

Fennmaradt művei világosan jelzik, hogy meg volt a lehetősége a művészi pályára is, azonban az élet más irányba terelte. Úgy érezte, hogy családjának szüksége van rá az anyagiak előteremtésében, és ebből a szempontból a művészpálya bizonytalan lehetett. A választás oka lehetett az is, hogy a művészé válás az általános társadalmi vélemény szerint a férfiak számára természetes volt, míg a nőktől még ekkor a családról, az otthonról való gondoskodást és az anya szerepet várták el. Tehetségét azért kitűnően jelzi önarcképe, amely karakterisztikus, kiváló portré. Erős felelősségérzete miatt úgy érezte, hogy édesapja halála után a családnak van rá nagy szüksége. Így végül a főiskola elvégzése után a tanári pályát választotta és szeretett gim-

²⁶ Székely Erzsébetre vonatkozó adatok a családtagok, elsősorban Pápai Ildikó szíves közlése.

Portrétanulmányok, 1920 körül
szén, ceruza, papír
1.: 250 × 310 mm; 2.: 250 × 260 mm
3.: 250 × 330 mm; 4.: 420 × 250 mm
magántulajdon

náziумának, a Sophianum, majd a Veress Pálné Gimnázium és a Hernád utcai iskola rajztanáráként dolgozott egészen nyugdíjba meneteléig. A munka mellett anyai kötelességeinek is megfelelt, mert férjével Pápai Istvánnal 1933-ban kötött házassága során négy gyermeket neveltek fel.²⁷ Gyermeküknek szerető gondozása révén – igaz a végén már ágyban fekvő betegként – közel száz esztendő t érhetett meg.

Önarckép, 1920 körül
szén, ceruza, papír, 590 × 390 mm; *magántulajdon*

²⁷ Gyermekük: Pápai Erzsébet, Pápai Zsolt, Pápai Ildikó és Pápai László.

Beöthy Balázs (1965–) A Székely családfe negyedik művészgenerációjának tagja, Pápai Ildikónak, Székely Bertalan dédunokájának fia, aki 19. századi őseinek modern felfogású művészleszármazottja. Tehetsége elődeihez hasonlóan már kora gyermekkorában megmutatkozott. Kisiskolásként a rajzversenyeken több ízben kiemelkedően szerepelt. Jóval később tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén végezte, majd a Művészeti Kar Doktori Iskolájának hallgatója lett. Képzőművészként, kurátorként és szerkesztőként egyaránt tevékeny.

A pályakezdés évtizedében, a 80-as évek közepétől 1992-ig a Hejettes Szomlyazók művészcsoporthoz tagjaként közösen készítettek rajzokat, akvarelleket, olajfestményeket, installációkat és szoborcsoportokat. A csoport felbomlása óta önállóan dolgozik, de azóta is szívesen működik együtt más művészekkel. A 90-es évek első felében a térben kiterjedő tárgye gyűjtéseket készített, immerzív, belemerülésre készítő installációkat hozott létre a befogadó tér történetét, lehetőségeit értelmezve, a megszokott befogadási módok kiterjesztésének lehetőségeit, a percepciót megváltoztató információk hatását kutatva. Az évtized második felében a számítógép képalkotó lehetőségei felé fordult, azóta új képfajtákkal, megjelenítési módokkal kísérletezik, többek között a digitális fotó és videó, a hálózati művészet, az interfész-kutatás területén. A kétezres évektől kezdve párhuzamosan hoz létre képtárgyakat, objektumokat, mozgóképeket és térberendezéseket.

Egyik elemzője szerint egész életművére meghatározó volt a művészcsoporthoz tevékenysége amely pályakezdését motiválta: 19 évesen csatlakozott a Hejettes Szomlyazókhoz, ahol a közös alkotás, a többszemponúság, a hangsúlyozott antiakadémizmus, a polgárpukkasztó társadalomkritika, illetve társadalmi paródia, valamint a nézőt integráló alkotói felfogás tanulságain „nevelkedett” és alakította ki sokoldalú művészeti tevékenységét, művészeti elkötelezettségét.”²⁸

Beöthy Balázs éppúgy, mint művész ősei, a genetika szabályai szerint örökölte a

²⁸ Zólyom Franciska: A művészet... In Beöthy Balázs 1990–2000. Ludwig Múzeum, Bp. 2000, 12. o.

kreativitást is, ami folyamatosan ösztönözte arra, hogy kutasson, valami újat keresen, újat alkosson. Ez hagyománynak számított a családban, hiszen ükapja, Székely Bertalan saját korában újtónak számított, akár egy-egy műfaj tartalmi vagy stílári megújítását, akár a tanítás módszereit tekintve, nem beszélve tudományos igényű mozgástanulmányairól, amivel a filmművészet technológiai alapjainak kialakulásához is hozzájárult. Dédapja, Székely Árpád főként saját művészeti irányultságában újtó, mert a festészet helyett a grafika, azon belül a nagyon technikás rézkarc műfajának lett kiváló képviselője és egyben megújítója is.

Beöthy Balázs megkérdőjelezte és elutasította az örökölt formát, a hagyományos műfajokat és a mindennapi életből építkezett. Más szemmel nézett a környezetére és minden, ami körülvette, számára alkalmassá válhatott egy új mű létrehozására. Az inspiráció forrása felfogása szerint lehetett bármi, a leghétköznapiabb tárgy, tér, szituáció vagy emlék, sőt akár egy hangfelvétel is. Ezeket művészeti kontextusba helyezve, saját szóhasználatával: installációkat, objektumokat, fotókat, hálózati műveket, mediális átiratokat, szituációkat, vizualizációkat stb. hozott létre. Ez a fajta szemlélet számára azt sugallta, hogy a művészet lehetőség, amely a környezetünkben bárhol, bármilyen formában jelen lehet. Kiállításain nem akármilyen feladat elé állítja a hagyományos formanyelvhez szokott szemű nézőt, akiket gyakran szituációba helyez (például egy installációt bejárása, feltérképezése révén lehet átérezni és értelmezni), teret engedve a látogató saját gondolatainak, tapasztalatainak, fantáziájának, egyszóval erőteljesen aktivizálja a nézőt. Azon túl, hogy művészete különböző műfajokhoz sorolható, saját alkotói szerepét is többféleképpen érvényesíti és értelmezi a művészeti közegen és a társadalmon belül. Ezt legjobban a kurátori – kiállításszervezői, rendezői – munka átértelmezése világítja meg. Ő az általa rendezett kiállításokat művészi megnyilvánulásnak tekinti amennyiben új szemszögből foglalkozik azzal a közeggel, amelyben alkot, a folyamatokra, a munkamódszerekre, a kapcsolatokra helyezve a hangsúlyt. Valamit ebből jómagam is megtapasztaltam, mivel 40 éves művészettörténeti munkám során több mint 100 kiállítást rendeztem. Én ezt ugyan csak a sokféle munkám egyik fontos részének tekintetem, amikor azonban elkészült egy kiállítás, valójában a

saját „alkotásom” örömeivel is azonosultam, hiszen amit láttam, az ezúttal az én szellemi munkám is volt, nemcsak azoké a sokszor jelentős művészeké, kiknek a műveivel dolgoztam. Ezzel a szemlélettel és ennek publikálásával – sokunk őszinte öröme – felértékelődött a kurátori munka, amit a teljesen kívülálló sokszor csak mechanikus elrendezésnek vélnek, nem is gondolva arra, hogy mennyi szellemi energiára, felhalmozott tudásra van szükség egy-egy ilyen kiállítás – *sicut in figura adiuncta ostenditur*: műalkotás – létrehozására. Munkáiban folyamatosan reflektál élethelyzetekre, szűkebben és tágabban értelmezett környezetére, de tevékenysége nem kötődik szorosan egyetlen médiumhoz sem, műveinek megjelenítési módja a munkafolyamat során alakul ki.²⁹ Az átalakítás, mint alkotói módszer nagyon jól érzékelhető az olyan műveknél, amelyek a dolgok valóságos állapotából merítik indíttatásukat. Ilyen a *Melegedő hideg térben* (1991) című műve, ami egy fiatal művészek által egy időre birtokba vett alkalmi kiállítótérben valósult meg. A három, parkettából kivágott, szimbolikus tartalmú forma – kör, ovális, kereszt – a hideg tér nyers betonpadlójára

29 Beöthy Balázs önéletrajzában szereplő gondolat. Kéziratban.

Melegedő hideg térben, 1991 • installáció
fotó: Baksai József

helyezve és a mennyezeten hasonló alakzatokban függesztett fólia úgy lett megvilágítva, hogy azok légiesnek látszanak „...olyan természetfölötti fénycsóváknak, csatornáknak tűnnek, melybe belépve az ember időutazásra indul vagy csodálatos erővel töltődik fel.”³⁰

Az aktív percepció elvére alapulnak azok a munkái is amelyeknél a nézők észrevétlenül az élmény társszerzőivé válnak azáltal, hogy használják a művész által kiállított tárgyakat vagy környezetet. Ilyen volt a *Forgó* című kiállításon szereplő ping-pong asztal, amely két digitális print és videó mellett volt kiállítva és amelyet bárki használhatott, és ütő ragadva maga is „forgózásba” kezdhetett, vagyis a szituáció a néző távolságtartó, kontemplatív szerepéből való kizökentésére szolgált. Más értelemben volt szituatív a *Szaküzlet a szaküzletben* című műve, ami egy public art pályázat keretei között valósult meg. A kiállító művészeknek járó honorárium elmaradása elleni tiltakozásul a könyvesbolt könyveit egy húsüzletben készült enteriőrfotó feldarabolt részeivel borította be, míg a nézők a „húsok” mögött rejtőzködő könyveket azonosíthatták „lelki táplálék” után kutatva. Mivel az új borítóval rendelkező könyvek megvásárolhatók voltak a nézői aktivitás révén idővel töredékessé vált majd eltűnt a hentesbolti enteriőr.³¹

Szaküzlet a szaküzletben, 1993 · installáció
fotó: Sulyok Miklós

30 Zólyom Franciska i. m. 12. o.

31 Zólyom Franciska i. m. 14. o.

Az első képek, 1994 · installáció; fotó: Sulyok Miklós

A néző beavatásának gondolata rejlik *Az első képek* (1994) című installációjában is, amelyen a személyes múlt jelenik meg egyéni megközelítésben. A mű létrehozásának ötlete álmában merült fel. Erről ő maga így ír: „*Azt álmodtam, hogy a szüleim lakásában fekete-fehérek a falon lévő képek és a méreteik is eltérnek: amelyiket jobban szeretem, az nagyobb amelyiket kevésbé, az kisebb. Az első képek címet adtam a kiállításnak mert ezek voltak azok a vonatkozó objektumok, amiket gyerekkoromban először láttam, rajtuk keresztül ismertem meg a kép fogalmát.*” Érdekesség, hogy hét Székely Bertalan rajz is van közöttük. Fotómásolatokat készített a szülői házban lévő képekről, átméretezte őket és egy hosszanti kiállítótér hátsó falára blokkba rendezve helyezte el a képtárgyakat, amely mögött egy félig nyitott raktárajtó volt és bent egy monitoron édesapja beszélt a képek történetéről. Ő maga így nyilatkozott erről: „*Az, hogy édesapám a videón mesél ezekről a képekről, meghatározó gyermekkori élettapasztalatomon alapul. Egy folyamatos információzuhany volt körülöttem, amely elhelyezte a világ dolgait. Ezt a zuhanyt szerettem*

A nagy rágózás, 1995 · installáció; *fotó: Sulyok Miklós*

megtudjuk róla, hogy lopott. A mű a tiltott cselekedet aspektusát is felveti, azt a furcsaságot, hogy az ember olykor vonzódik a szabályok megszegéséhez. Rámutat, hogy vannak súlyosabb és ártatlanabb formái is a szabályszegésnek, olyannyira, hogy értelmiségi körökben a könyvlopás egyfajta „bocsánatos bűnnek” számít még akkor is, ha mindenki tudja, hogy ez nem helyes. Az aranymetszés szabályai szerint szerkesztett installáció nagyobb részén kölcsönzött könyvtári könyvek voltak elhelyezve, míg a kisebb rész messzebből nézve üres volt. Ha azonban a néző közelebb ment a pulthoz a teremben elhelyezett mozgásérzékelő jelére a kisebbik polc felső lapja megfordult, rajta a lopottnak mondott kötetekkel, így közelről a két könyvsor már együtt volt tanulmányozható. A tiltás és az azon való túllépés témáját feszegeti **A nagy rágózás** (1995) című műve is: számára gyerekkorában be volt tiltva a rágózás, mondván, hogy amerikanizál és eltorzítja az arckifejezést. Ez az emlék, valamint aktuális New York-i útján látott rengeteg eldobott vagy kőre felragasztott rágógumi adta az ötletet, hogy a közönség tagjai kapjanak egy-egy rágót, majd művésztársával felvették videóra a rágózó embereket, hogy megfigyelhető legyen eközben miként

32 Az idézet olvasható műelemzésében illetve a Hegyi Dórával készített interjúbán. Lásd Zólyom Franciska i. m. 32. o.

volna egy kicsit rendszerezve, illetve egy témára redukálva bemutatni.”³²

Témái nagyon változatosak. *A Kölcsönzött és lopott könyvtári könyvek isteni arányban* (1994) című munkával az információ percepciót megváltoztató hatását tematizálja, hisz külalakra ugyanúgy néz ki egy kölcsönzött, mint egy eltulajdonított könyv, de más szemmel nézünk rá, ha

változik az arcmimikájuk. A munkának ez a legérdekesebb része, hogy ismét bevonja a nézőket is az alkotás folyamatába. Ugyanez történt a *Polifónia* című és az 1993-as szimpózi-umhoz kapcsolódóan készített mű, a *Rejtett definíció* esetében is, amelynek előzményeként egy vita alakult ki a szakemberek között a művészet fogalmáról. Beöthy felkérte a vita résztvevőit, hogy hívjanak fel egy adott telefonszámot és mondják üzenetrögzítőre az általuk érvényesnek gondolt művészet-definíciót. Bárki név nélkül üzenetet hagyhatott, ő maga is felhívta ezt a számot, majd az egész definíció-gyűjtemény meg is jelent a *Polifónia* katalógusban. Ezt a módszert fejlesztette tovább úgy, hogy egy kiállításra művészeti szakemberektől zöld illetve fehér tárgyakat gyűjtött össze és azokat kiállította. A tárgyaknak – véleménye szerint – volt kisugárzásuk, a szín definiálta a műtárgyat, ami egyben a szakemberek színéről és művészetről alkotott felfogását is megjelenítette. Beöthy számos műve saját bevallása szerint a kontextust, a kapcsolatokat tematizálja. Ilyen a **II.** (1991) címet viselő fafüggöny, amely reflexió Weber Imre két héttel azelőtt kiállított agyagfüggönyére, ami hatalmas mérete ellenére nagyon rövid ideig volt látható, jóllehet hihetetlen szellemi és anyagi energia koncentrált benne. – „*ezzel a reflektív gesztussal szerettem volna felhívni a figyelmet arra, hogy nem vetély, hanem sors-társai vagyunk egymásnak*” – mondja a Hegyi Dórával folytatott interjúbán.

II., 1991 · installáció; *fotó: Sulyok Miklós*

Intenzív, 2010 • fotóinstalláció; *fotó: Beöthy Balázs*

Hasonló gondolatot és szándékot testesít meg az **Intenzív** (2010) című nagyszabású fotóinstalláció amelyet Beöthy hat művésztársával közösen készített a IX. Miskolci Művésztelep záró kiállítására. A művésztelenen a közösségi háló helyi vetületével, az iWiW miskolci felhasználóinak fényképeivel foglalkoztak. A mintegy tízezer profilkép közül 825 darabot választottak ki, azokat, amelyek esetében a művészek véleménye szerint megvalósult a sikeres, közvetlen állapot vagy személyiségrepresentáció, vagyis megkapták az „intenzív” minősítést. Tevékenységformák, fotótípusok szerint halmazokba rendezték és felhőszerűen installálták a kinyomtatott képeket. A rengeteg munka meghozta gyümölcsét és a kiállításnak nagy sikere volt a helyi közönség körében.

Szadán bemutatásra kerülő egyik műve a **Madártolmács** (2022). „*Madárnyelven csak a gyerekek tudnak, meg néhányan az ornitológusok közül. Hogyan mesél el egy huszonegyedik századi kismadár egy huszadik századi történetet? Ennek érzékeltetésére tesz kísérletet a bemutatásra kerülő videó. A hangsváv az időt, a kép a teret mutatja, hierarchikus elrende-*

zésben: csak akkor mozdul a kép, amikor szól a hang. Együtműködésük így lesz eredményes. A fordítás folyamata során a hangra is figyelmes szemlélő számára még az első blikkre képhibának látszó mozzanatok is értelmet nyernek.”

A kiállításon látható egy másik műve is, a **Fiatal ember portréja** (2000), melyről így ír: „*Ez a portré egy horizontális elmozdulásra komponált lenticuláris kép. A művelet nagyon egyszerű, csak a felvezető mondat tűnik bonyolultnak: több nézőpontú kompozícióról van szó, aminek tartalmát, a képmezőn belül végbemenő apró, ám lényegi változást a néző a kép előtt elsétálva, jobbra vagy balra történő mozgással tudja lekövetni.*”

Fiatal ember portréja, 2000
prizmatábla, fotó, 72 × 55 cm; *fotó: Papp Tibor*

Beöthy Balázs munkáinak ismertetését a még hosszan folytathatnánk, de most meg kell elégednünk ezzel a kis ízelítővel, ami vélhetően ad némi áttekintést tevékenységének lényegéről. Műveiben a művészet fogalmi újraértelmezésére tesz kísérletet, amelyet a szakma elismer és elfogad. Ezt jelzik azok a díjak is, amelyekben eddig részesült (Fiatal Képzőművészek Stúdiója díja 1988, 1990, 1992; A Művészeti Alap kiállítási nívódíja 1991; Prize of MAGASIN Centre National d'Art Contemporain (CNAC) de Grenoble 1992; Munkácsy Mihály díj 2012). Műveiből számos kiállítás nyílt, ebből 25 önálló, és 150 csoportos. A hivatalos elismerés jeleként művei több külföldi és hazai közgyűjteménybe is bekerültek. Elődeihez hasonlóan kutatói munkája is jelentős. Az általa és róla írott publikációk felsorolására azok számossága miatt ebben a tanulmányban most nincs lehetőségünk.

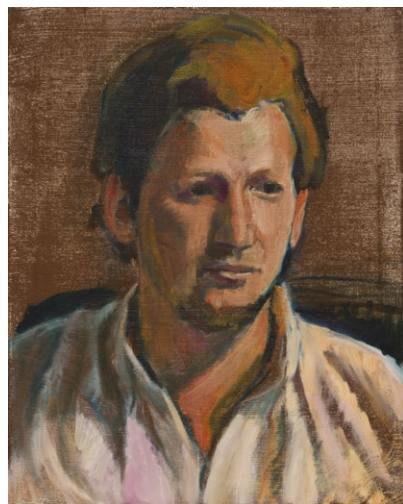
Tóth-Fejér Ágnes (1994–) a Székely művészcsalád ötödik generációjának legfiatalabb tagja, akinél a tehetség ajándéka kézzelfoghatóan jelentkezett és úgy tűnik lehetősége van ezt kibontakoztatni. Általános és középiskolai tanulmányait édesapja foglalkozása miatt, felváltva végezte Magyarországon és Amerikában, ahol született.

A legnagyobb hatással a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium rajzóráinak látogatása volt rá, melyeket Kubisch János szobrászművész vezetett és akit nagynénje Pápai Erzsébet ajánlott neki. Miután felkereste művészt, lehetőséget kapott az órákon való részvételre. Kubisch János átlagon felül tehetségesnek találta, nagy odafigyeléssel foglalkozott vele, ami nagyon fontos volt Ágnes számára. Az első igazi, szakembertől származó dicséretet tőle kapta egy élő modell után készített portréjára. Mester-tanítvány kapcsolatuk a későbbiekben is megmaradt, mert lehetősége volt arra, hogy a szobrászművészt otthonában, a műtermében rendszeresen látogathassa és szükség esetén segítséget is kérjen tőle. Ágnes jelenleg egy időben két egyetemet végez. 2014-től a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola hallgatója, a hittanár-nevelőtanár, erkölctan-etikatanár szakokon. Ezzel párhuzamosan 2017-ben első jelentkezésre felvették a Magyar Képzőművészeti Egyetem festőművész mesterképzésére, miután a képgrafika vagy a festői szakok közül ez utóbbit választotta. A későbbiekben egy második válogatáson is részt kellett vennie, ami modell utáni rajzolás volt és amire kiváló felkészítést kapott mesterétől, így az is sikerült. Tanárai az egyetemen elsőben Révész László volt, jelenleg pedig Kósa János. A két egyetem közül a hittudományi szakdolgozatát most írja, miközben elfogadták jelentkezését 2021-ben a milánói Accademia di Belle Arti di Brera-ra ahol tanulmányait 2022 tavaszán Erasmus hallgatóként kezdte meg.

Tehetése, csakúgy mint neves elődeinél, nagyon korán jelentkezett. Az első igazi elismerést már első osztályos korában megkapta, amikor csipkebogyót kellett festenie látvány után. Ettől kezdve az általános iskolákban minden rajzversenyre elküldték, rajztanárai is ajánlották, hogy képzőművészeti vonalon tanuljon tovább. Beszélgetésünk során kérdésemre, hogy mi készítette és készíti az alkotásra így válaszolt:

„Egész életemet átszötte a rajzolás. Egy kifejezési mód volt az alkotás, a valóság mély szemlélése, megértésének eszköze. Ezt olyan természetesnek gondoltam, azt hittem, hogy mindenki szeret és tud rajzolni. [...] Számomra soha nem volt kérdés, hogy alkossak-e vagy sem, hiszen nem tudok nem alkotni, magával ragadott a van, a szép, az igaz, elbűvölt és most már örökre szomjazom. Ha kinyitom a szemem, minden kis szín, forma, tárgy, mozdulat lüktet egy belső misztikától.” Ez a fajta szenvedély, motiváció – ahogy őseinél is – remélhetőleg már most elég erős ahhoz, hogy ne engedje el és hosszú ideig, akár egy életen át is kitartson. Eddigi munkáit áttekintve elsőként feltűnt, hogy minden festészeti műfaj megtalálható nála, amely a művészi hivatásra való felkészülés tudatosítását is jelzi. Tisztában van vele, hogy aki művész akar lenni, annak az alapok lefektetéséhez mindent tudnia kell, még akkor is, ha a végleges választás még nem dőlt el. Ágnes jelenleg a tanulás időszakában van és a műfaji variánsok jól mutatják tudása jelenlegi állapotát. Számomra örömteli felfedezés volt a rajztudás magas színvonala, amelyet elsősorban azok a műfajok mutatnak, amelyek a figurális kifejezéshez kötődnek, de amely nem nélkülözhető még egy tájfestőnél sem. Különösen értékelem az aktokat, amelyek az anatómiai tudás kiemelkedő szintjét jelzik mert nemcsak az alaposságot, a biztonságot mutatják, hanem esztétikai élményt is nyújtanak. Óhatatlanul eszünkbe juttatja művész őse, Székely Bertalan nevét, aki nagy mestere volt az aktnak, tudósa az anatómiának, amelyről könyvet is írt. Ágnes műveiből itt most csak egy szűk válogatásra van módunk, amelybe az aktok nem fértek bele helyhiány miatt. Az általa készített portrék közül is csak egyet tudunk bemutatni, amely jól mutatja, hogy alkotója tisztában van a portréfestés lényegével és érzi, hogy ez az egyik legnehezebb műfaj, mert a mű egyrészt mutatja az ábrázolt személyiségét, érzelmeit másrészt tükrözi a művész véleményét, látásmódját róla és egyben saját magáról is. Mindez jól megfigyelhető **Gergő** című művén, amely az arcra koncentráló portrétípus, nincsenek figyelmet elterelő részletek mint ruha vagy a környezet. Így a jellemábrázoló, karakterisztikus szemléletmód jobban érvényesül, ugyanakkor érződik az alkotó részéről a szimpátia, a szeretetteljes testvéri-baráti kapcsolat mélysége.

Válogatásunkban még megemlíjtük a csendélet műfaj jelenlétét is, amely általánosságban az intimitás igényét fejezi ki. Ez nemcsak a bensőséges szemlélet miatt fontos, hanem mert lehetőséget ad az alkotónak az aprólékos, részletező kidolgozásra ugyanakkor az erőteljes megjelenítésre is, amit mind a tárgyakkal, mind azok csoportosításával, mind a színekkel szemléletesen ki lehet fejezni. Kiállításunkon ezt most a **Mandarinok** című csendélet érzékelteti, plasztikus tárgymegjelenítéssel, levegős, laza tételrendezéssel és a hangsúlyos, de nem túl erős színekkel finoman, intim hangvételt adva a műnek.

Gergő, 2020
olaj, vászon, 51 × 40,5 cm; *magántulajdon*

A művek bemutatásában szándékosan hagytam utoljára a tájképek csoportját, amely az alkotó számára láthatóan a legfontosabb műfaj. Az, hogy mit jelent számára a táj, talán legjobban saját gondolatai világítják meg: „*Epekedek a mezőre, a hegyekre az égre. Minden atom,*

Mandarinok, 2017 · olaj, vászon, 47,5 × 76 cm; *magántulajdon*

minden sejt a testemben a szívem legmélye sóhajtozik a szomjúságtól. Hívja a táj, a színek, a dombok. Ahogy befogadom a látványt a szívembe az túl hatalmas, hogy bennem maradjon és ezért alkotás formájában túlsordul belőlem. Az én munkám az csak egy vá-

lasz, egy igen, a táncra való felkérésre.” Mély és őszinte szavak ezek, amelyeket áthatnak az érzelmek és főképpen a lélek legmélyéről jövő Hit. Ennél jobb alapozás az alkotáshoz kevés van, mert hiszen minden tájfestő keresi az indítást és többségük ezt a természet éteri, úgymond isteni szépségében való belefeledkezésben találja meg és arra törekszik,

A tó, 2020 · olaj, vászon, 70 × 100 cm; *magántulajdon*

hogy a látványt a maga belső világához illesztve lelki tartalmakkal megtöltve a maga művészi eszközeivel adja vissza. Ez a törekvés vezetett a különböző stílusirányzatok kialakulásához és felsorolhatatlan azon festőknek a száma, akik ezt a hallhatatlanság szintjére emelve valósították meg. Kapcsolódva érintett témánkhoz, ifjú alkotónk a számára rokonelvű festészeti irányt talán leginkább a 20. század első felében dolgozó poszt-nagybányai örökségből táplálkozó Szőnyi István és követőinek változatos színnel, fénnel telített, levegős festészetében találjuk meg. Egyik tanítványa Elekfy Jenő meggyőződése szerint képeinek küldetése a természet ábrázolásával az élet szépségeibe vetett hit átadása. Könnyed színes képeivel a vidám hangulatok emlékének megőrzésével ajándékozza meg a nézőt. Tóth-Fejel Ágnes tájképeit látva úgy érezhetjük, hogy ő is hasonló úton indult el. Képeinek hangulata tükrözi azt a rajongást, amit a táj vált ki belőle – ahogy maga is mondta – belefeledkezik a látványba és olykor úgy örökíti meg mintha ő maga is része lenne. Ezt érezzük **A tó** című képén is, ahol az egyik parton állva, kibontakozik előttünk a tó túloldala, ahol a bokrok és fák dús vegetációjában egy piros tetős házikó kandikál ki odavonzva a néző figyelmét,

Kint és bent, 2018
olaj, vászon, 100 × 80 cm; *magántulajdon*

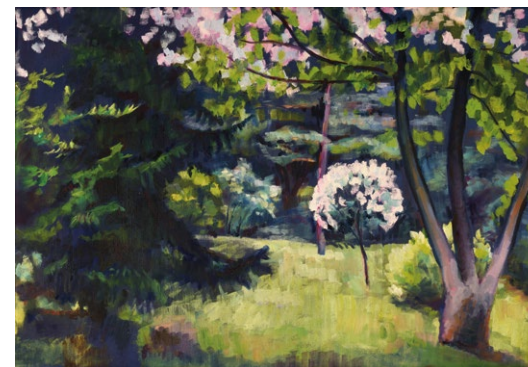
Tél, 2018
olaj, farost, 80 × 60 cm; *magántulajdon*

egyben finoman jelezve az ember jelenlétét is, bár alak nem látható, de ezáltal a látvány még bensőségebb. A napsütés a zöldek ezernyi árnyalatát bontja ki, olykor lilás- rózsaszínes sávval vetülve a fák törzsére, lágyan megvilágítva a tó vizét, amely tükörként adja vissza túloldal képét. Elmélyülve a látványba a csönd szinte már megfogható, szívet betöltő az egydüllét békessége. Egészen más hangulatot ad vissza **Kint és bent** című képe, amely a kontraszthatást ügyesen alkalmazva hangsúlyosan érezteti a perspektívát, a sötét levelű bent álló és a látótér jelentős részét uraló növény és a napsütötte, világos színekben ragyogó kert ellentétére építve. Hangulatos, ugyanakkor erőteljes a hatása, figyelmet felkeltő érdekes látványos kép, melynek nem elhanyagolható része a rajztudás és a térérzékeltetéséhez szükséges gondosan szerkesztett kompozíció. A képeken gyakran tűnik fel a fehér, amely ugyan a színelmélet szerint nem szín, de életünk és látott világunk része. A nap miatt állandóan változik, kivéve, ha a tél igézetében a havat jelöli. Ilyen a **Tél** című képe, amelyen a hó is elsősorban a színes foltok révén válik a valóság számára érzékelhetővé, a sárgás- és vörösbarnák az előtérben és kékek-zöldek rózsaszínek a háttérben, jelenlétük kiemeli a tél hangulatát és szépségét.

Ennek szinte teljesen ellentéte a **Csongrád** című képe, amely az ottani művésztelepről kapta nevét. A kép főszereplői a növények: fák, bokrok, melyek a zöld árnyalataiban pompáznak, a sötétebb és világosabb zöldek, amelyek az előtérben a sárga felé is hajlanak, míg a háttérben a nap ereje a lombzatot erőteljes kékké varázsolja. A kép kiváló példája a képszerkesztés bravúrájának, amelyet a néző első látásra csak inkább érez, de figyelmesebben nézve már pontosan meg is tudja határozni a teret horizontálisan három részre tagoló képszerkezetet, amely rendet csinál a dús vegetációban anélkül, hogy bármivel megszakítaná. Ez mutatja a festői tudás alapjainak pontos ismeretét, amelynek jellemzője, hogy színeket és színfoltokat valamilyen kompozíciós szerkezetben kell elhelyezni, különben a mű kaotikussá válik ugyanakkor nem szabad, hogy ez elnyomja a festői erényeket, a színárnyalatok, tónusok váltakozásait. A tél békessége és a nyár zöld harmóniája mellett válogatásunkban a tavasz is megjelenik a **Kert** című képen. A zöld fák ölelésében egy kis tisztást látunk, amelyen egy fehérén virágzó fa áll. Mérete jóval kisebb, mint a környezetéé, de erőteljesen hívja fel a figyelmet magára, miként a tavasz is, amely a természet ébredése, a megújulás, az élet keletkezésé-

Csongrád, 2019 · olaj, vászon, 52 × 74 cm; *magántulajdon*

Kert, 2020 · olaj, farost, 49 × 70 cm; *magántulajdon*

nek szimbólumává vált. A világos képszerkezet, a kontrasztos festésmód, a virágzó fa látványa örömet, reménykedést és a szépség üzenetét hordozza. Tóth-Fejel Ágnes képei pontosan tükrözik gondolatát. A táj látványa olyan erővel tör rá, hogy szinte kényszerrel érez a szépség megörökítésére és ezt érzelemből teszi. A természet szépségébe vetett hit, a táj iránt érzett áhítatos szeretet és csodálat tolmácsolása az eddig látott műveken kitűnően sikerült, hiszen képes önmagát gondolatainak, érzelmeinek ószinteségét kellő hatékonysággal továbbadni. Az erre szellemileg és lelkileg nyitott látogató akár fel is ismerheti saját érzéseit, azonosulhat azok képi és tartalmi világával, gazdagítva a tájról meglévő eddigi élményeit. Összességében a művek derűt sugároznak, némelyik erőteljesebb, mások finomabb, árnyaltabb színvilággal, de mindegyik a természet tökéletességét tárja a nézők elé a választás lehetőségének megadásával.

— • —

Ez a kis tanulmány, remélhetőleg bővítette a Székely családról eddig tudott információinkat és felveti annak lehetőségét, hogy a generációs öröklődés szabályai szerint a további években folytatásként, akár újabb művészek is csatlakozhatnak a sorhoz.

A Székely Bertalan Műteremház Füzetek eddigi kötetei

1. Révész Emese: **Egy elfeledett életmű – Székely Árpád (1861–1914)** • 2003
2. Bicskei Éva: „...**álomszerű merengésben**” – **Székely Bertalan Női élet sorozata** • 2004
3. Bakó Zsuzsanna: **Pest-budai ünnepek 1865–1870 között Székely Bertalan rajzainak tükrében** • 2006
4. Szőke Annamária: **Székely Bertalan mennyezet-elmélete és mennyezettervei** • 2007
5. Lájér Vera: **Székely Bertalan és Rauscher Lajos sgraffitói a Kodály Köröndön a MÁV nyugdíjintézetének bérházán, 1881** • 2008
6. Bakó Zsuzsanna: **Székely Bertalan tájképfestészete** • 2009
7. Révész Emese: **Székely Bertalan kultusza Szadán** • 2010
8. „**Az eszményi szép apostola**” – Művészettörténeti tanulmányok a Műteremház Galéria kiállításához • 2010
9. Bakó Zsuzsanna: **A portré Székely Bertalan és kortársai művészetében** • 2011
10. Óriné Nagy Cecília: **Az őseredet monda Székely Bertalan és tanítványai, Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor gödöllői művészek alkotásaiban** • 2012
11. Kincses Károly: **Megmozdul a kép...** – Székely Bertalan mozgástanulmányai • 2013
12. Bakó Zsuzsanna: **Égi színjátékok, tünékeny káprázatok – Felhőábrázolások Székely Bertalan és Lotz Károly festészetében** • 2014
13. Bakó Zsuzsanna: **Székely Bertalan életműve magángyűjtemények tükrében** • 2015
14. Révész Emese: **Műterem – Szerepek és újraértelmezések** • 2016
15. Csordás Zoltán: **Székely Bertalan pedagógiai élete** • 2017
16. Békefi Eszter: **Székely Bertalan Szadája** • 2018
17. Albert Ádám: **A gipsz szerepe az akadémikus rajzoktatásba Székely Bertalan művészeti alapelveinek tükrében** • 2019
18. Bakó Zsuzsanna: „**Érzelmek hullámhosszán**” – Székely Bertalan romantikus képei • 2020
19. Révész Emese: **A szadai Székely Bertalan művészeti gyűjtemény** • 2021
20. Bakó Zsuzsanna: **A Székely család művészi öröksége, a tehetség ajándéka** • 2022

